“सहकारीको दिगोपन, स्वनियमन र सुशासन”

सहकारीमा स्वनियमन र सुशासनः प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली

चित्रा कुमारी थाम्सुहाङ्ग सुव्वा

महाप्रवन्धक

दिगो एवं मर्यादित सहकारी अभियानको नेतृत्वदायी महासंघ

NCF NATIONAL COOPERATIVE FEDERATION OF NEPAL LTD.

राष्ट्रिय सहकारी महासंघ लि. नेपाल

प्रस्तुतिका विषयहरू

- पृष्ठभूमि
- सहकारीको वर्तमान अवस्था विश्लेषण
- सहकारीको स्वनियमन र सुशासनमा देखिएका समस्याहरु
- स्वनियमन र सुशासनका पक्ष
- परिणाम
- आगामी कार्यदिशा
- अभियानको भिजन, गन्तव्य र परिमाणात्मक लक्ष्यहरु र निष्कर्ष

पृष्ठभूमि

- ✓ आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको महत्वपूर्ण आधारस्तम्भ, संविधानद्धारा तीनखम्वे अर्थनीति स्वीकार,
- ✓ पूजी निर्माण, वितीय समावेशीकरण, रोजगारी सिर्जना, दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनमा योगदान,
- ✓ ३१,३७३ संस्थाहरुको सञ्जालीकरण, १ अर्वभन्दा वढी कारोबार गर्ने संस्थाहरु २ सय भन्दा वढी रहेको अनुमान,
- ✓ तीनै तहका सरकारबाट दर्ता, नियमन तथा प्रवर्द्धन हुने व्यवस्था, कानुन निर्माण,
- ✓ सहकारी विभागद्धारा सहकारी दिग्दर्शन लगायत विभिन्न कार्यविधि, निर्देशिका जारी, सहकारी संघ संस्था संचालन सम्वन्धि ३५ वुदे निर्देशन जारी,
- ✓ महासंघ तथा विषयगत संघहरुबाट समय समयमा मार्गदर्शन जारी, स्तरीकरण कार्यक्रम संचालन र अनुगमन तथा निरिक्षण

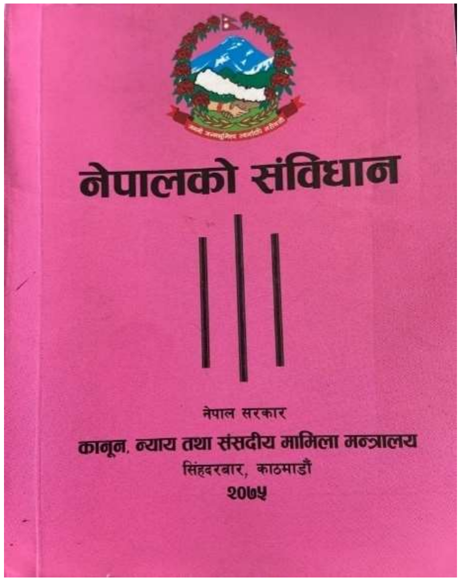

सहकारीको वर्तमान अवस्था विश्लेषण

- ✓ अधिकांश संघ संस्थाहरु बित्तिय कारोबारमा केन्द्रित,
- ✓ सदस्यता तथा कारोबारमा भएको वृद्धिको अनुपातमा कमजोर संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि,
- ✓ स्वनियमन (सदस्यकेन्द्रित) र सुशासनमा संचालित संस्थाहरुमा अर्थतन्त्र संकुचनको न्यून प्रभाव, अधिक तरलता
- ✓ स्वार्थ समुहको पकडमा संचालित संस्थाहरु समस्याग्रस्त, कमजोर आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, ऐननियम विपरित संचालन, संस्थाको योजना, नीति तथा कार्यविधिको कार्यान्वयनमा उदासिनता,
- ✓ सञ्जालीकरण र सहयात्रामा वेवास्ता,
- ✓ देशव्यापी रुपमा सेवा केन्द्र संचालन, ठूलो परिमाणमा संकलित बचत रकम घरजग्गा, शेयर तथा संचालक एवं नातेदारका कम्पनीहरुमा अनुत्पादक लगानी,
- ✓ लाभांश वितरणमा अस्वस्थ्य प्रतिस्पर्धा, उद्देश्य अनुरूप कोषको उपयोग नहुनु

सहकारीमा स्वनियमन र सुशासन

१. सहकारीको दिगोपनाका लागि स्वनियमन र सुशासन अनिवार्य शर्त

२. ऐन, नियम, विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधिहरु पालनाका लागि आन्तरिकीकरण जरुरी,

३. अभियानबाट जारी मार्गदर्शन, निर्देशन र अनुगमन तथा निरिक्षण समेत स्वनियमनका आधार,

सहकारीको स्वनियमन र सुशासनमा देखिएका समस्याहरु

- ✓ साधारण सभा संचालन प्रकृया
- ✓ सदस्यहरुको निस्कृयता
- ✓ स्वच्छ र स्वतन्त्र निर्वाचन प्रणालीको अभाव,
- ✓ रणनीतिक मार्गचित्रको अभाव,
- ✓ संस्थागत संस्कारको अभाव,
- ✓ समिति तथा व्यवस्थापनवीचको भूमिका र जिम्मेवारी स्पष्ट नहुनु,
- ✓ जटिल र महत्वपूर्ण विषयहरुमा पर्याप्त छलफल नहुनु,
- ✓ व्यवसायिक दक्षता, कानुनी एवं जिम्मेवार व्यवसाय संचालनको अभाव (नीतिगत, वित्तीय तथा व्यवस्थापकीय विश्लेषणमा कमी),
- ✓ क्षमता अभिवृद्धि सम्वन्धि प्रभावकारी (स्किम) योजनाको अभाव,
- ✓ स्वंमशेवी आवद्धताका कारण समय दिन नसक्नु,
- ✓ आन्तरिक तथा वाह्य लेखा परिक्षणलाई प्रभावकारी वनाउन नसक्नु,
- ✓ संघ, महासंघहरुबाट जारी मार्गदर्शन तथा निर्देशनहरुको पालना गर्न गराउन नसक्नु

स्वनियमन र सुशासनका मुद्धाहरु

१. वोझिलो तहगत संरचना
२. संख्यात्मक वृद्धि, दर्तामा निरन्तरता
३. अभियानमा रिपोर्टिंग र ट्र्याकिंगको अभाव
४. व्यवस्थापकीय पकडको जोखिम

सहकारी अभियानको तहगत संरचना

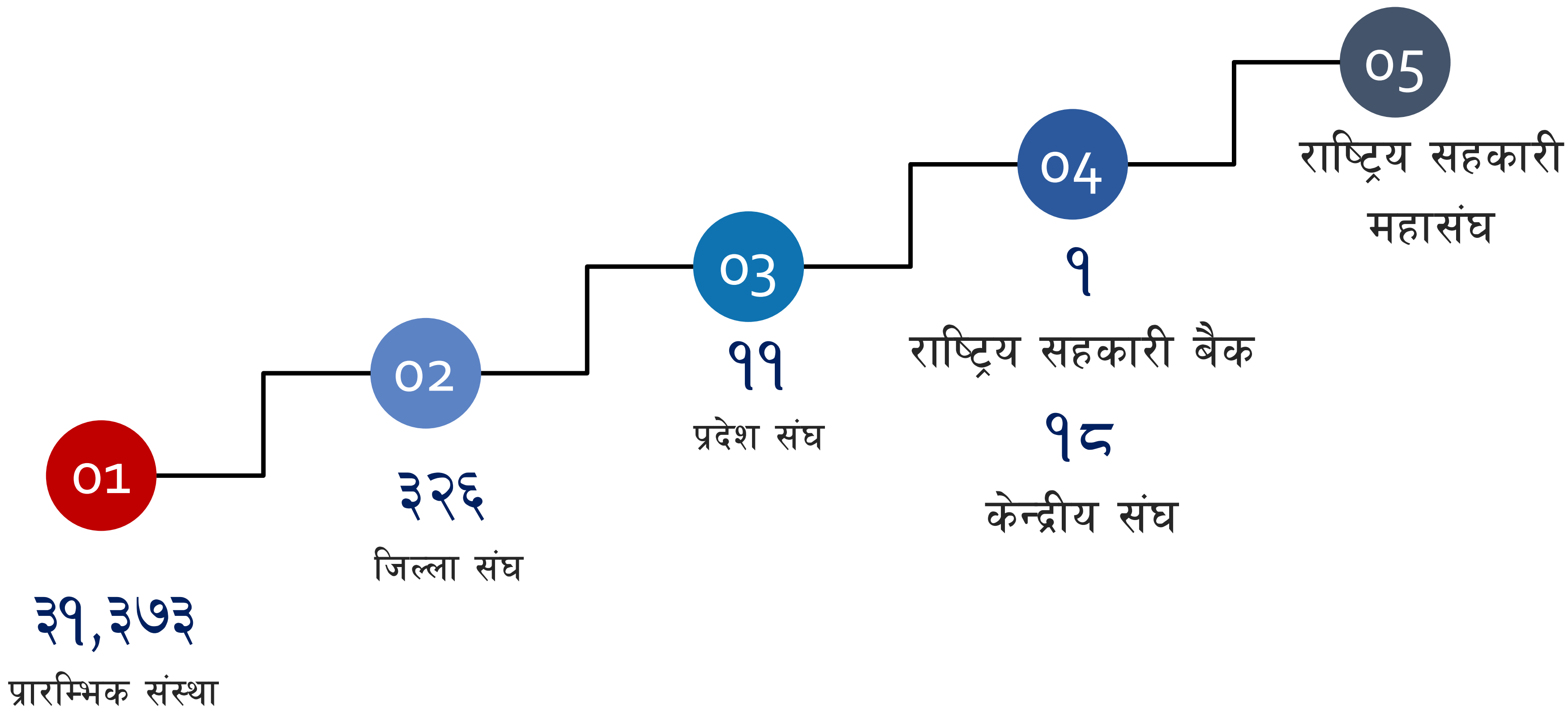

अनलाइन खवर–सहकारी संकट विशेष

होमपेज समाचार बिजनेस जीवनशैली मनोरञ्जन विचार प्रवास खेलकुद अन्य English चुनाव २०७९

३ भदौ २०८०, आइतबार

सहकारीमा केदारनाथको अपचलन : एउटालाई ऋण दिने माइन्युट, अर्कैमा लगानी

तुलसी सहकारी घोटाला : सिटी सफारी चलाएर ८ वर्षमा कमाएको सबै पैसा सहकारीले खाइदियो

छोराछोरी पढाउँला भनेर जम्मा गरेको पैसा सहकारीले खाइदियो

शिवशिखर सहकारी घोटाला प्रकरण : डिपार्टमेन्ट स्टोर र खाद्यान्न डिलर देखाउँदै पैसा उठाउँदै

बचत फिर्ता माग्न बचतकर्ता धाउँछन्, सहकारी भन्छ : पसलबाट पाँच हजारका सामान लैजानू

ओरियन्टलभन्दा पाँच गुणा ठूलो शिवशिखर सहकारी घोटाला

सहकारीमा स्वनियमन र सुशासनका पक्षहरु

- सुपरिवेक्षण तथा नियन्त्रण
- कार्यकारी व्यवस्थापन
- रुपान्तरणकारी नेतृत्व
- प्रतिनिधित्व र सहभागिता

१. प्रतिनिधित्व र सहभागिता

साधारण सभा संचालन,

- सदस्यहरुको सहजतामा साधारण सभाको दिन, समय र स्थान निर्धारण,
- उपस्थिति प्रतिशतमा भन्दा निर्णय प्रकृयामा सदस्यहरुको सहभागितामा जोड
- कार्यक्षेत्र, विनियम, एकीकरण लगायतका महत्वपूर्ण प्रस्तावहरुको सदस्यहरुलाई पूर्व जानकारी,
- संस्थाको रणनीतिक तथा व्यवसायिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम एवं कार्यविधिहरु सदस्यहरुको अधिकतम राय सुझावबाट पारित
- विविध प्रस्तावउपर महत्वपूर्ण विषय समावेशमा रोक,

निर्वाचन प्रकृया

- सवै क्षेत्र (भूगोल), समूहहरुबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी समितिमा निर्वाचित हुने व्यवस्था,
- उम्मेदवार बन्न न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण,

२. रुपान्तरणकारी नेतृत्व

संचालक समिति

- रणनीतिक मार्गचित्र तय गरी व्यवसायिक लक्ष्य,
- सदस्यहरुको केन्द्रित नीति, कार्यविधि,
- व्यवसायिक दक्षता र संचालनमा नियन्त्रण गर्न सक्ने प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्त,
- व्यवस्थापकीय कार्यसम्पादनको नियमित सुपरिवेक्षण, मूल्यांकन तथा पृष्ठपोषण,
- संस्थागत संस्कार तर्जुमा तथा पालना
- आचारसंहिता तर्जुमा तथा पालना

व्यवस्थापन प्रमुख

- प्रभावकारी सञ्चार तथा समन्वय,
- अनुकुल वातावरण निर्माण
- नीति, विधि, योजना अनुरुप संस्था संचालन
- नीति तथा कार्यक्रमको परिणाममुखी कार्यान्वयन
- संस्थागत संस्कार तथा आचारसंहिताको पूर्ण पालना

३. कार्यकारी व्यवस्थापन

कार्य तथा जिम्मेवारी,

- दैनिक कार्यसंचालन, संस्थागत प्रगतिका लागि पूर्ण समय र प्रयासका साथ समर्पित,
- संचालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति तथा आन्तरिक लेखा परिक्षणमा रिपोर्टिंगको व्यवस्था,
- प्राविधिक र व्यवस्थापकीय दक्षताद्वारा जटिलताका वीच कार्य सम्पादन,
- यथार्थ र पर्याप्त वित्तिय प्रतिवेदन तयार र नियमित वोर्ड तथा लेखा सुपरिवेक्षणमा प्रस्तुत,
- काम गर्ने वातावरणको सुनिश्चितता

जोखिम व्यवस्थापन

- कारोबारको मात्रा अनुसार सवै प्रकारका जोखिम व्यवस्थापन,
- संस्थागत विवरण खुलासा (सूचकसहित आर्थिक तथा वित्तिय विवरण)
- लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन तथा लेखा परिक्षकको प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा पर्याप्त छलफल,
- संस्थाको आय तथा प्रशासनिक खर्च र जोखिमको अवस्थामा विश्लेषण,

४. सुपरिवेक्षण तथा नियन्त्रण

लेखा सुपरिवेक्षण समिति, आन्तरिक लेखा परिक्षण,

- जिम्मेवारी र भूमिकावारे अवगत,
- सदस्यप्रति जवाफदेही,
- मानवीय त्रृटिका साथै प्रविधिगत त्रृटिको समेत सुपरिवेक्षण,
- कानुनी, नीतिगत तथा व्यवस्थापकीय कार्यको विश्लेषण, उपलव्धी र परिणामको लेखाजोखा,
- लेखा सुपरिवेक्षण समितिबाट नियमित सुपरिवेक्षणका लागि वार्षिक कार्ययोजना,
- प्रभावकारी सुपरिवेक्षणका लागि आवश्यक वजेटको व्यवस्थापन,

बाह्य लेखा परिक्षण

- स्वायत्त र स्वतन्त्र तथा सदस्यप्रति पूर्ण जवाफदेही
- तोकिएको समयावधिभित्र लेखा परिक्षण
- प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा औल्याइएका त्रृटिहरुको कार्यान्वयनमा सुनिश्चितता,

स्वनियमन र सुशासनको परिणाम

कार्य सम्पादनमा सुधार

वित्तीय स्थिरता तथा वृद्धि

श्रोत र साधनको प्रभावकारी प्रयोग

विश्वसनियतामा वृद्धि

अनुकुल समिति तथा कर्मचारी

संस्थागत ब्राण्ड

आगामी कार्यदिशा

- ✓ साधारण सभा संचालनमा व्यापक सुधार,
- ✓ संघ संस्थाको निर्वाचनमा संघ महासंघबाट अनिवार्य पर्यवेक्षणको व्यवस्था, एकै पदमा लगातार दुई कार्यकाल भन्दा वढी अवधि रहन नपाउने व्यवस्था,
- ✓ महासंघबाट प्रकाशित संस्थागत संस्कार मार्गदर्शन, २०७९ र सहकारी आचारसंहिताको पूर्ण पालना,
- ✓ संघ महासंघका स्वनियमन र सुशासन मार्गदर्शन तथा पुस्तिकाको अवलम्वन
- ✓ अनिवार्य पूर्व सहकारी शिक्षा तथा वित्तीय साक्षरता,
- ✓ नया निर्वाचित पदाधिकारी तथा सदस्यहरुलाई तीनमहिनाभित्र सहकारिता सम्वन्धि अनिवार्य तालिम, वार्षिक स्वःमूल्यांकनको व्यवस्था,
- ✓ संचालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा निर्वाचित हुन निश्चित योग्यता, युवाको प्रतिनिधित्वका लागि प्रोत्साहनको व्यवस्था
- ✓ वासलातका आधारमा सहकारीहरुको वर्गीकरण

आगामी कार्यदिशा

- ✓ दश करोड भन्दा माथि वासलात भएका सहकारी संघ संस्थाका कर्मचारीहरुका लागि अनिवार्य सहकारिता सम्वन्धि सेवा प्रवेश र सेवाकालीन तालिम,
- ✓ पच्चिस करोड भन्दा वढी वासलात भएका सहकारी संस्थाले संघ वैंकले संचालन गरेका स्तरीकरण कार्यक्रममा सहभागिता,
- ✓ पचास करोड भन्दा माथि वासलात भएका सहकारी संघ संस्थाका व्यवस्थापन प्रमुखले सहकारी विषयको कम्तीमा तीन महिने व्यवसायिक कोर्ष पुरा गरेको हुनुपर्ने, स्मार्ट र चेतनशील कार्यशैली, नतिजामुखी कार्यसम्पादनका आधारमा सेवा सुविधा
- ✓ लेखा सुपरिवेक्षणद्धारा आन्तरिक सुपरिवेक्षण सम्वन्धि कार्यविधि तर्जुमा गरी वार्षिक योजनाका साथ नियमित सुपरिवेक्षण, लेखा सुपरिवेक्षणलाई पर्याप्त वजेटको व्यवस्था
- ✓ पचास करोड भन्दा वढी वासलात भएका सहकारी संघ संस्थाको आन्तरिक लेखा परिक्षण महासंघद्धारा गर्ने व्यवस्था,
- ✓ सहकारी अभियानको कुनै एक माथिल्लो विषयगत संघमा प्रारम्भिक सहकारी संस्थाको अनिवार्य आवद्धता

आगामी कार्यदिशा

- ✓ अनिवार्य त्रैमासिक वित्तीय खुलासा,
- ✓ सहकारी संस्थाहरुले संस्थागत विवरण माथिल्लो संघमा र संघहरुले संस्थाहरुको एकीकृत प्रतिवेदन तयार गरी महासंघमा पेश गर्ने व्यवस्था,
- ✓ संघ महासंघबाट संघ संस्थाको विवरण टयाकिंगका लागि सहकारी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको स्थापना,
- ✓ अभियानबाट प्रमाणीकृत सफ्टवेयर तथा एप्लिकेशनको प्रयोग,
- ✓ संघ महासंघबाट नियमित अनुगमन, निरिक्षण,
- ✓ सहकारीका पुरस्कारहरुलाई एकीकृत रुपमा वितरण गर्ने व्यवस्था,
- ✓ सहकारी संस्थाहरुबाट निश्चित रकम महासंघमा योगदान हुने व्यवस्था,

सहकारी अभियानको भिजन २०३०

भिजन, २०३० को गन्तव्य

१ सहकारीको विशिष्ट पहिचान स्थापित

२ सदस्यकेन्द्रित स्वनियमन र सुसासनको अभ्यासमार्फत वस्तु तथा सेवा प्रवाह

३ सुदृढ सहकारी सञ्जाल

४ सहकारीमा अनिवार्य विद्युतीय वित्तीय सेवा तथा इकमर्स व्यवसाय

५ एकीकरणमार्फत सख्यामा संकुचन (१० हजार सहकारी)

६ अनुकुल कानुन, १ हजार भन्दा वढी सहकारी उद्योग संचालन

७ २ हजारभन्दा वढी दक्ष जनशक्ति उत्पादन, व्यवसायिक कार्यकुशलता न्यूनतम शर्त

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.१.	सहकारी संस्थाको संख्या		३०८७९	२०,०००	१०,००० (आधा साकोस)
५.२.	संघहरूको संख्या		३५७	१०५	९१
५.३.	सहकारीमा आवद्ध सदस्य संख्या		७३ लाख	७० लाख	१ करोड
५.४.	संचालक समितिको संख्या	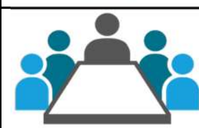	३०८७९०	३२०,०००	१६०,०००
५.५.	नीति निर्माणमा महिलाको सहभागिता		४० प्रतिशत	४५ प्रतिशत	५० प्रतिशत

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.६.	प्रमुख कार्यकारी अधिकृतमा महिला	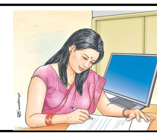	–	२५ प्रतिशत	३३ प्रतिशत
५.७.	शेयर पूँजी		९४ अर्व	१५० अर्व	२२० अर्व
५.८.	बचत		४७७ अर्ब	११२८ अर्व	१७०० अर्व
५.१०	लगानी		४२६ अर्व	९६५ अवं	१४१५ अर्व
५.११	सहकारी लघु उद्योग	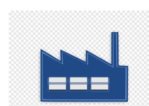	४५० वटा	७०० वटा	१ हजार वटा
५.१२	सहकारी मझौला उद्योग		२० वटा	५० वटा	१०० वटा

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.१३	कोप मार्ट			१०० वटा	२५० वटा
५.१४	कोप आवास		१ वटा (मेची)	५ वटा	५० वटा
५.१५	कोप स्वास्थ्य क्लिनिक		१० वटा	५० वटा	१०० वटा
५.१६	कोप पेट्रोल पम्प, चार्जिंग स्टेशन		६ वटा	१० वटा	३० वटा
५.१७	कोप होमस्टे		५ वटा	५० वटा	१०० वटा
५.१८	कोप जेष्ठ नागरिक स्याहार केन्द्र	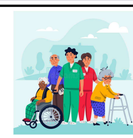	–	५ वटा	५० वटा

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.१७	ठूला सहकारी कृषि फर्म		२ वटा	७	१५
५.१८	साना सामूहिक कृषि फर्म		१० वटा	५०	१००
५.१९	विशिष्टीकृत सहकारी संघ (जलविद्युत, कलेज, आवास, अस्पताल, उपभोक्ता)		७ वटा	१५ वटा	२५ वटा
५.२०	कोप स्कुल		१० वटा	५० वटा	१०० वटा
५.२१	दिगो विकास लक्ष्यको सूचकहरुमा मापनयोग्य योगदान		१ वटा	५० प्रतिशत	७५ प्रतिशत

परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.सं.	रणनीतिक लक्ष्य		सन् २०२२ को अवस्था	सन् २०२६ को लक्ष्य	सन् २०३० को लक्ष्य
५.२२	वित्तीय क्षेत्रमा योगदान	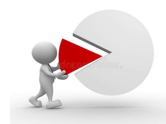	१३ प्रतिशत	२२ प्रतिशत	३३ प्रतिशत
५.२३	कूल गार्हस्थ उत्पादनमा योगदान		५ प्रतिशत	८ प्रतिशत	१५ प्रतिशत

निकर्ष

- सहकारीमा स्वनियमन र सुशासन प्रवर्द्धन
- सवल तथा सक्षम संघ महासंघ
- विश्वसनियतामा वृद्धि
- अनुकुल वातावरण निर्माण
- उद्यमशिलता विकास, स्वरोजगार सिर्जना र गरिवी निवारणमा मापनयोग्य योगदान
- अर्थतन्त्रको शसक्त खम्वाको रुपमा स्थापित

सन्दर्भ सामाग्रीहरु

१. सहकारी क्षेत्र सुधार सुझाव कार्यदल प्रतिवेदन, २०८०

२. नेपालको सहकारी अभियानको भिजन, २०३० को कार्ययोजना

३. Guidelines for Good Practices of Financial Cooperative Governance- BANCO Central Do Brasil

४. सहकारीको स्वनियमन र सुशासन परिक्षण पुस्तिका

५. एकीकृत स्वनियमन मार्गनिर्देशन, २०८०

६. सहकारी आचार संहिता

धन्यवाद सहित सहकारी अभिवादन !

CHITRA Kumari Thamsuhang Subba
General Manager
National Cooperative Federation of Nepal
Cell # 9841-280290
ncfcoop@gmail.com, chitrasubba@yahoo.com